Bodø sentrum

Belysning – analyse av eksisterende situasjon

ZENISK

Metode

Se og oppleve

Lys må og sees i virkeligheten for å kunne vurdere hvordan den fungerer i sine omgivelser, hvilken effekt den har, opplevelse og lesbarhet.

Metode som er benyttet for analyse er befaringer for å se og forstå hvordan byen fungerer om dagen og om kvelden i mørketiden i Bodø. Evaluere hvordan eksisterende lys oppleves når du beveger deg rundt i byen.

Befaring og dokumentasjon er gjort gjennom to dager tidlig i januar.

Prosess
Møte med kommunen, befaring, dokumentasjon, oppsummere, analysere, strukturere.

Denne analysen er en evaluering av situasjonen slik den opplevdes med snø og is på bakken den 9. og 10. januar 2023.

Områder

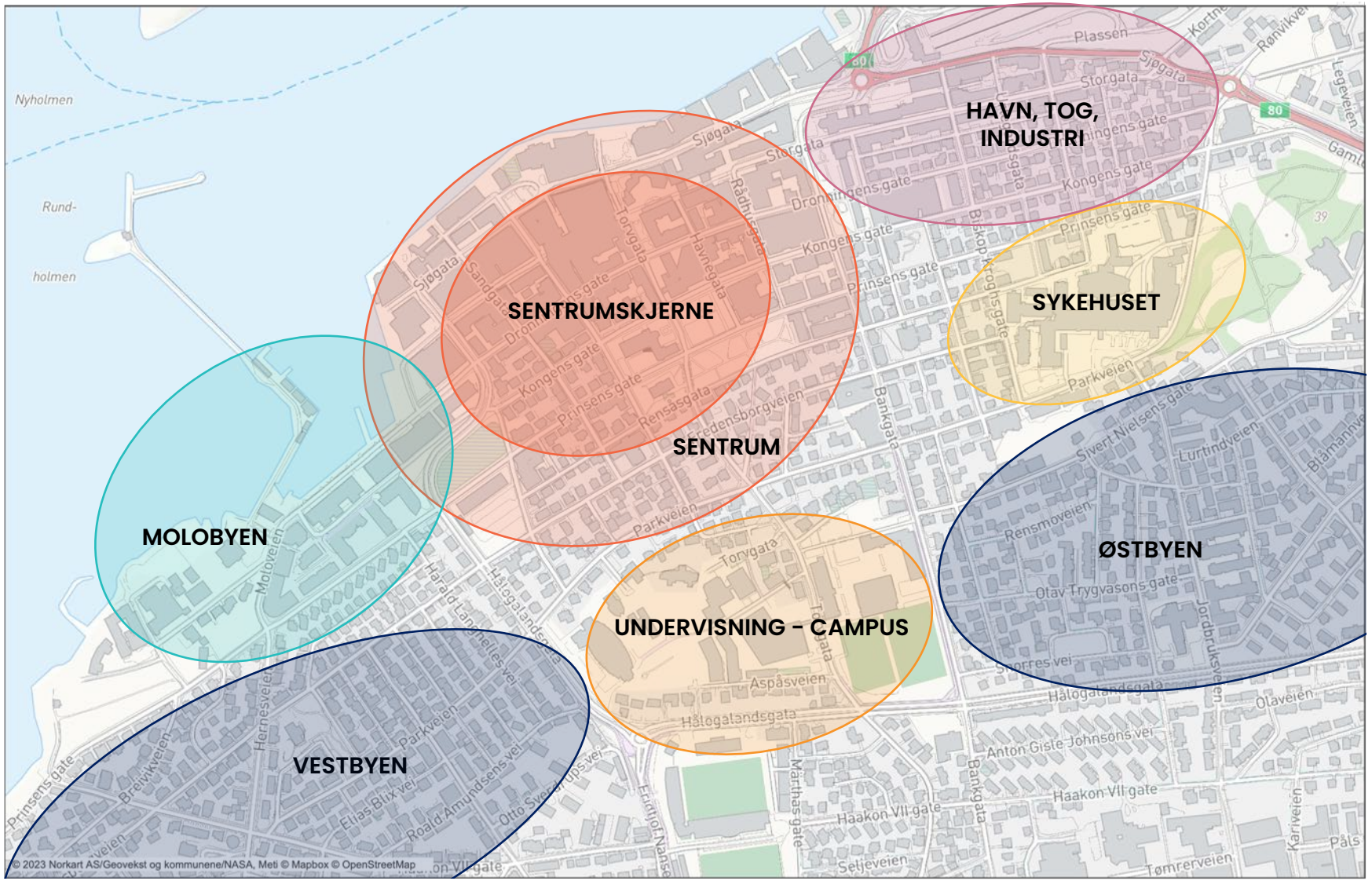

Akser og struktur

Se og oppleve

Molo og Havnepromenaden.

Langsgående hovedgangakser i sentrum er Storgata (gågate) fra kaia gjennom Glasshuset til Bankgata.

Parallellt med denne går Dronningens gate videre til Molobyen.

Hovedgangakser på tvers er Torvgata som leder i en svak stigning fra sjøfronten opp i byen. De fleste gående bruker denne aksen hjem fra byen.

Sentrum er avgrenset mot øst av Hålogalandsgata, og vest av Bankgata

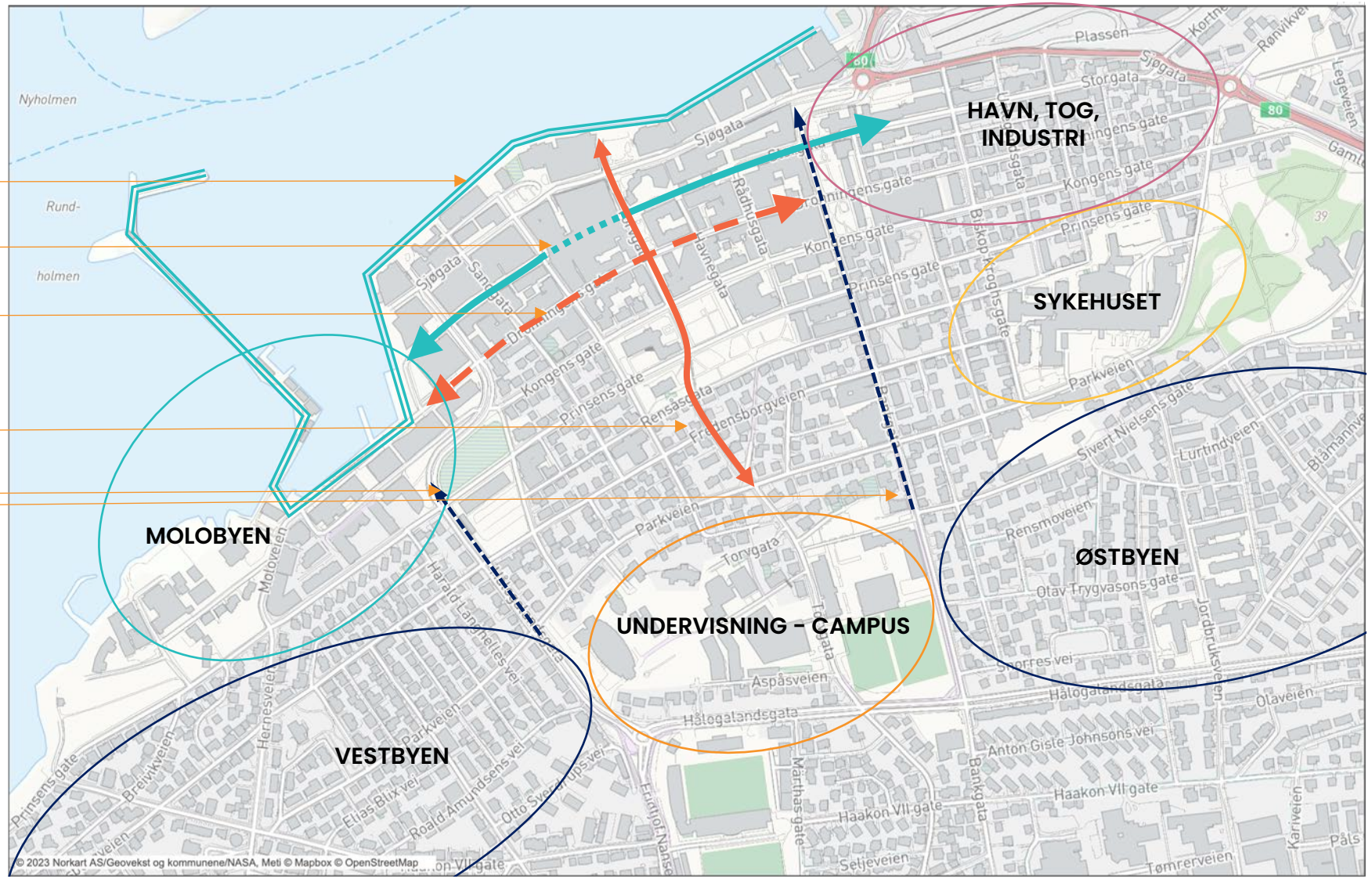

Identitet, klima, årsyklus, struktur, eksisterende situasjon

Identitet

Hva er Bodø sin egenart?

BELIGGENHET

- Den sentrale delen av kommunen ligger på Bodøhalvøya.
- Havn og møteplass for båttrafikk
- Arktisk kystklima
- En måned mørketid uten sol

TOPOGRAFI

- Flatt område fra sentrum med svak stigning fra havnivå
- Flott sjøfront
- Omringet av fjell mot øst og hav mot nord, vest og sør
- Sikt og utsikt fra Rønnvika, Burøya og molo

HISTORIE

- Gjenoppbygget etter 2. verdenskrig
- Fylkeshovedstad
- Kulturkvartalet i 2014

UTVIKLING

- Ny by, ny flyplass
- Molobyen
- Smartby satsing
- Vil bidra til å stoppe klimaendringer

https://bodokommune.imageshop.no/560962/Search

Identitet

Historie

Bodø vinner av Attraktiv by-prisen i 2016

…..Realiseringen av kulturkvartaltet Stormen med bibliotek, teater, konserthus og litteraturhus har endret sentrums rolle i Bodø. Det har bidratt til at byens kjerne har blitt mer interessant og dynamisk, det har hatt positive utslag på antall besøkende, kulturlivet og kulturbruken, og det har medført at sentrums- handelen har styrket seg markant. Hva skjedde med og i byen Bodø i forkant av kåringen av Norges mest attraktive by? Bodø er en ung by. Bodø fikk status som kjøpstad i 1816 og feiret 200års jubileum som Bodø by i mai 2016. På midten av 2000-tallet var sentrum i Bodø lite attraktivt. Kommunen tok en modig beslutning, og bestemte seg i en nedgangstid for å satse på kultur. Bodø bystyre besluttet å bygge et kulturkvartal som skulle inneholde bibliotek og konserthus. Målet med satsingen var å vitalisere byens sentrum og gjøre det mer attraktivt. Planene inneholdt også det første omformingsområdet for bolig og næring i sentrum. Videre inneholdt planen rammer for fire høyhus i sentrumskjernen. Argumentet for å bygge i høyden var å sikre bygging av hoteller og annen næring uten å bruke opp for store arealer. Til slutt inneholdt reguleringsplanen havnepromenaden fra moloen til hurtigrutekaia.

Fra juryens begrunnelse.

https://bodokommune.imageshop.no/560962/Search

Identitet

Historie - gjenreisingsbyen

Byplanen for Bodø ble tegnet av Sverre Pedersen. Han tegnet en nyklassisistisk inspirert byplan med tydelig romlig struktur, og siktlinjer mot markerte landskapselementer i byens omgivelser. Gjenreisningen har gitt Bodø sentrum et særpreget, nøkternt og funksjonelt arkitektonisk uttrykk som er tidstypisk for tidlig etterkrigstid. En perle i dette arkitektoniske uttrykket, og et kroneksempel på stilen den representerer, er Rådhusplassen i Bodø. Domkirken troner midt på plassen som er rammet inn av Rådhuset og Postbygningen. Byggene er tegnet av arkitektene Herman Munthe-Kaas og Gudolf Blakstad. Øvrige deler av sentrum ble etter krigen bygget opp med en enhetlig arkitektur i pusset mur med knapp detaljering og nøktern materialbruk. Enkle husformer med skifertekkede saltak ga sentrumsområdet et rolig, homogent preg. Utenfor sentrum fikk bebyggelsen i tre et tilsvarende enkelt og homogent uttrykk.. (Fra Formveilder for byrom i Bodø sentrum)

Domkirken, rådhuset og Posthuset samt Svenskebyen, er eksempel på gjenreisnings-arkitektur etter andre verdenskrig. Nye rådhuset, som er utvidelse av det gamle, ble åpnet i 2019.

Plysjbyen, som ligger nær sentrum, er bygd i løpet av en relativt kort periode, i årene fra 1916 fram til tidlig på 1950-tallet. Området var et typisk middelklasse strøk. Plysjbyen er historiske arkitektur fra før krige.

Det har vært en rivende utvikling og bygging i Bodø siden Stormen bibliotek og Kulturhus stod ferdig i 2014.

Historie

Hva er Bodø sin egenart?

Domkirken, rådhuset, Posthuset og bymuseet, med Rådhusparken og Solparken, utgjør det det viktigste kvartalet i Bodø. Både i form og innhold, med ypperlig gjenreisningsarkitektur etter andre verdenskrig. Nye rådhuset, som er utvidelse av det gamle, ble åpnet i 2019.
Områder troner naturlig på toppen av sentrum og er holdepunkter i den urbane veven i Bodø.

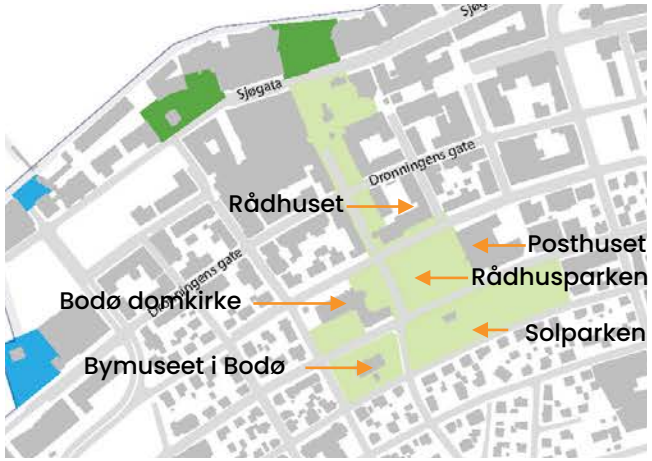

På dagtid rammes Rådhusparken naturlig inn av de flotte gjenreisingsbyggene.

I mørket mister plassen innramming og framstår åpne.

Identitet

Utvikling og planer

Hva skjer i Bodø?

- Nedleggelse av Bodø flyplass gir muligheter for å konsentrere utbygging inn mot bysentrum, og øke fortettingen og urban byutvikling.
- Andre utviklingsprosjekter i Bodø er Molobyen, Havnepromenaden, handlingsplan for parker og byrom mm.
- Alt dette skal bidra til å gjøre Bodø mer tilgjengelig og miljøvennlig for innbyggerne.
- Bodø har også en viktig rolle som knutepunkt i Arktis, med fokus på folkehelse, attraktivitet og fritidsaktiviteter..
- Satsning på myke trafikanter, reduksjon av gateparkering er i fokus i videre utvikling av Bodø.

Utsikt mot Molobyen fra SAS hotellet

Bypreg

Nytt møter gammelt

- Bodø har fått mange nye og høye bygg i sentrum de siste årene. De nye byggene gir Bodø et nytt ansikt og en ny identitet.
- Utsikt til hav og himmel er noe redusert.
- Enkelte møter mellom ny og gammel arkitektur skaper volumforskjell.
- Bodø sin gamle varme fasadefarger er ikke videreført i nye bygg. De fleste nye bygg er hvite eller grå.
- Mange nye bygg har åpne første etasjer mot byliv. Noen er lukket mot gateliv.

Struktur

Gater og byrom

- Funksjonsbelysning fra høye master plassert ytterst på fortau. Noen ganger bå begge sider av gaten, andre ganger bare på en side.
- Master er som hovedregel plassert på en side av gaten. Høyde er 6-9 m uavhengig av høyder på bygg

Bodø har:

- Brede gater med god plass på fortau
- Enkelte gater har gangvei adskilt fra gate og fortau
- Mange flotte gatetrær
- Åpne parker og plasser
- Gatevarme noen fortau
- Gåtate gjennom hele sentrum i Storgata fra Molo til Bankgata
- Få store kommersielle lysende skilt.

Klima og årstider

Midnattsol og mørketid

Bodø oppleves helt forskjellig om vinteren enn om sommeren. 4 tydelige årstider i en sakte foranderlig syklus.

Mildt og klima med mye regn og vind, med mange stormer i vinterhalvåret. Vind gir egne utfordringer for utendørs installasjoner. Alt høyere enn 2,5 m må vindberegnes.

Før desember, når det sjelden er snø på bakken, oppleves høsten mørk. Snø på bakken varierer, ofte blir den liggende kort.

I januar 23 var det is og holke etter snø, mildvær og ny kulde. Dette kjennetegner ofte været i vinterhalvåret. Solen kommer gradvis tilbake over fjellene fra midten av januar .

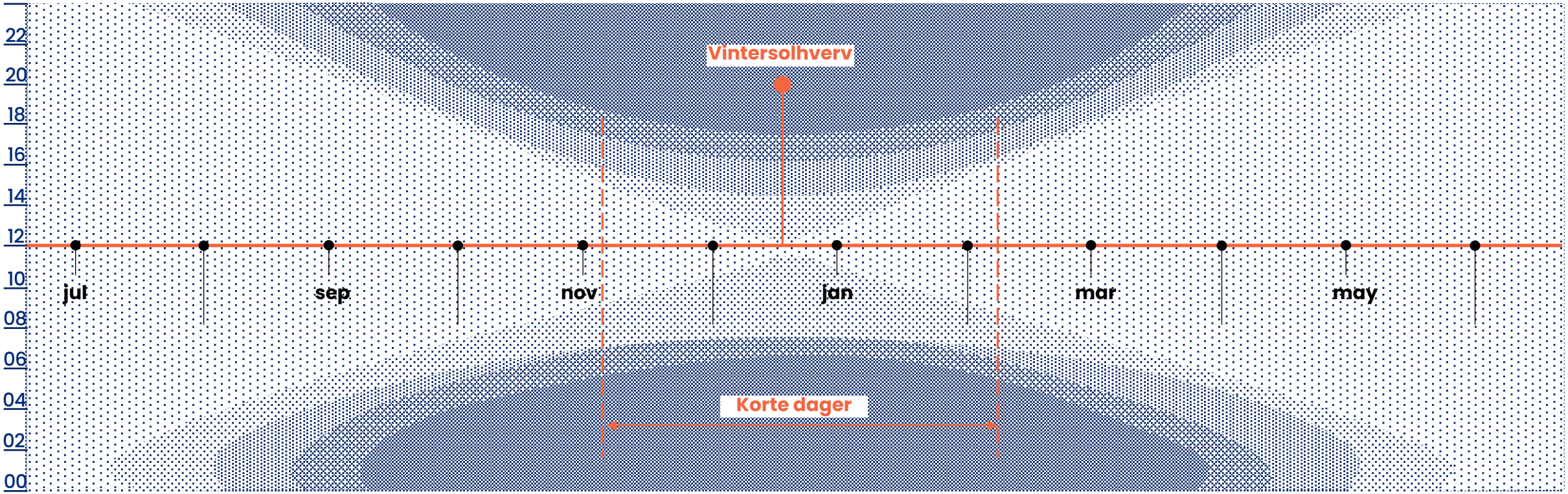

Klima og årstider

Høst

Mildt klima gir grønne plener lenge. Mye vind blåser løvet av trærne tidlig.
Mye regn gjør at byen fort virker mørk om høsten når dagene blir kortere.

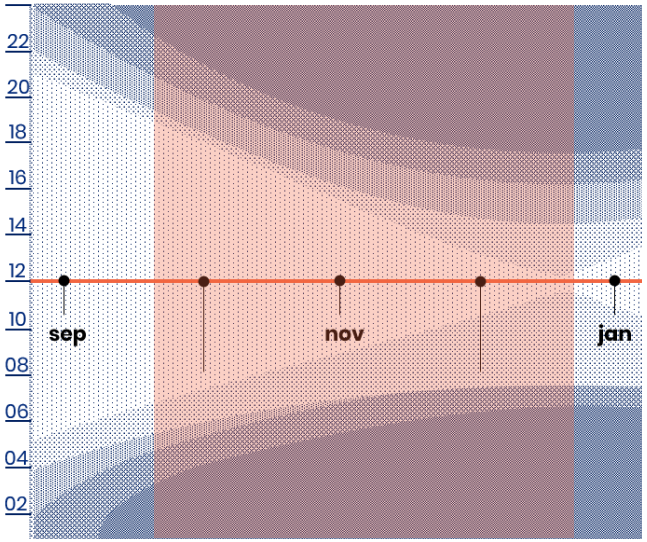

Klima og årstider

Vinter

Med snø på bakken forandrer byen helt framtoning i mørketida. Alt blir lysere. Variasjoner i temperatur kan gi utfordring med at snøen ikke ligger lenge. Situasjon, som vist på bilde, med is og redusert framkommelighet for fotgjengere er vanlig.

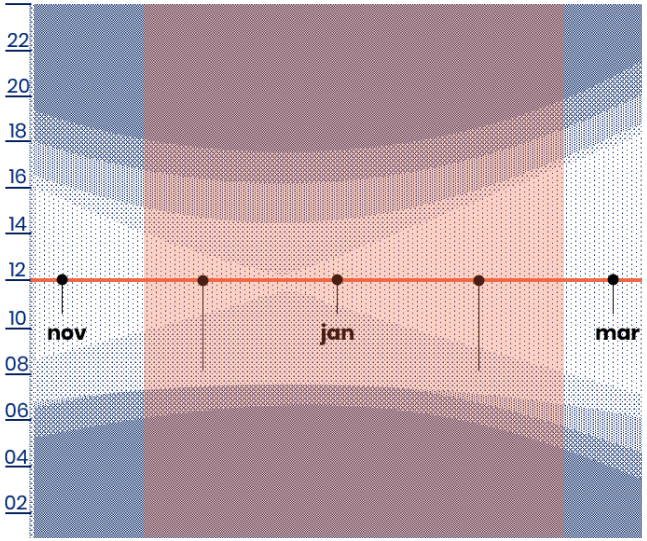

Klima og årstider

Vår og sommer

Om våren og sommeren, den lyse årstida, er det ikke behov for kunstig lys i Bodø.
Teknisk utstyr skal helst være usynlig og godt integrert i by-utforming

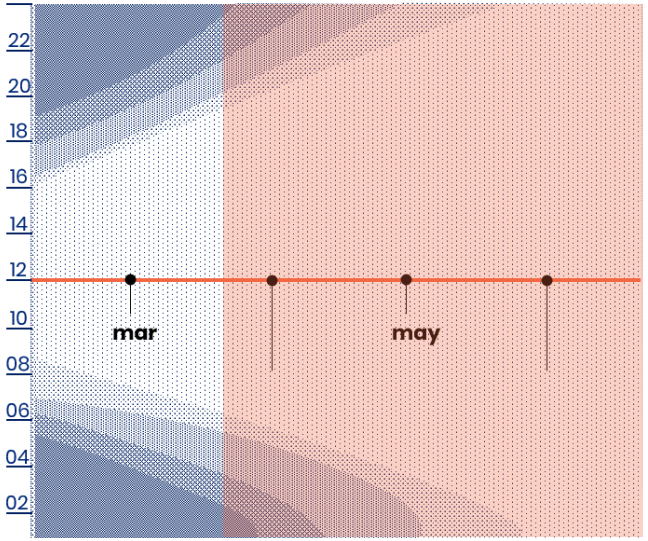

Struktur

Gater, byrom, høydepunkt

- Bodø har en tydelig kvartalsstruktur i sentrum.
- Brede gater med god plass på fortau.
- Gåtate er Storgata fra Molo til Bankgata
- Åpne parker og plasser
- Enkelte gater har adskilt gangsone
- Gatetrær
- Gatevarme noen fortau

Storgata
Bankgata
Torvata

Rådhuset i Bodø
Domkirken
SAS-hotellet og Stormen

Rådhusparken
Anna Benoniparken
Solparken

Toldkammer
Norrøna hotell

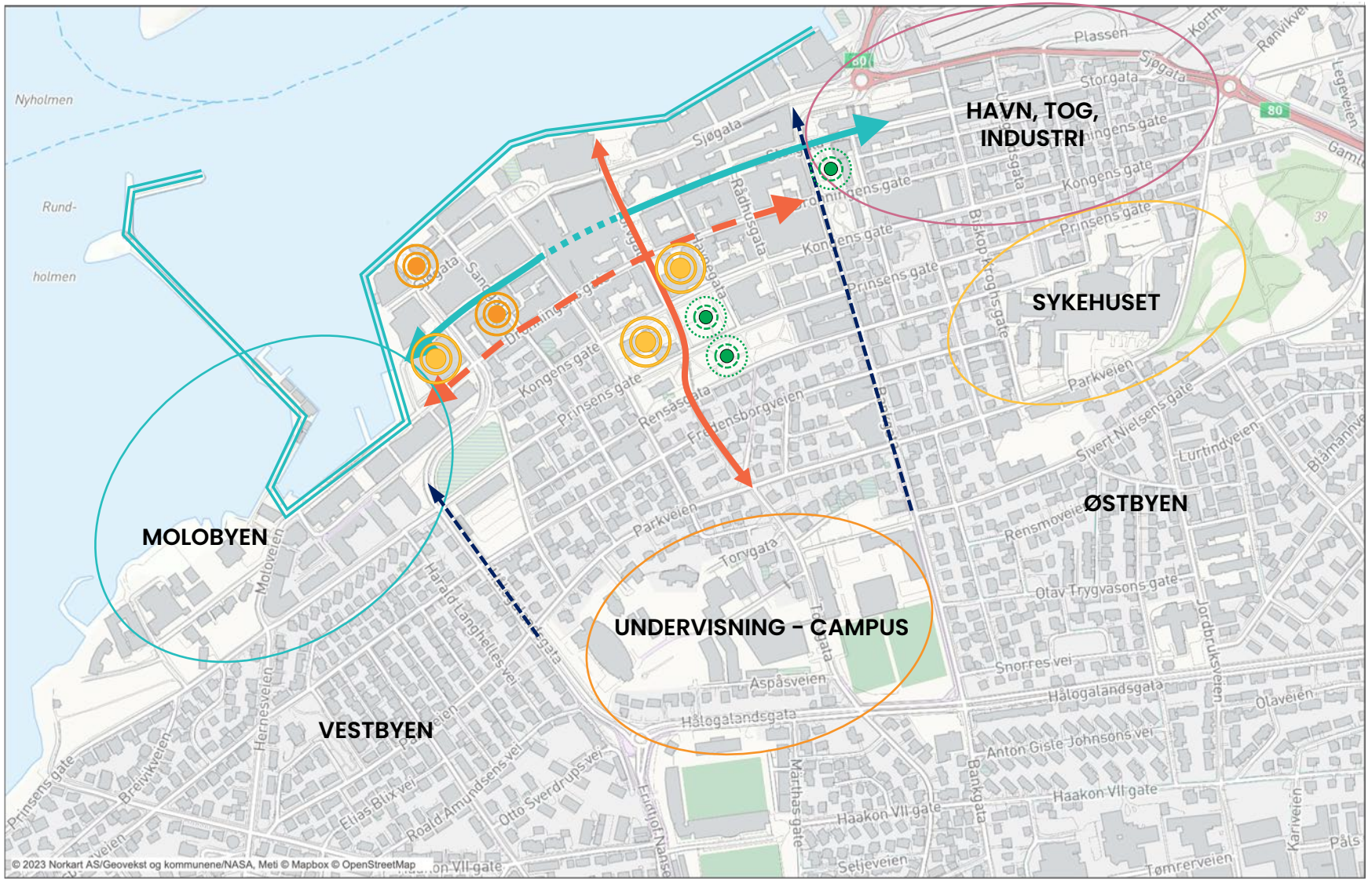

Perspektiv

Lesbarhet dag og kveld

Bildene viser den slake stigningen langs professor Schyttesgat fra sjøen opp mot Kongensgate. Om dagen er lesbarhet god i lang utsikt. I mørket er det den korte utsikten som gjelder.

Begge bildene viser effekten en fasade med farger har. I kveldsbildet har denne fasaden med fasadebelysning betydning for lesbarhet og romlig forståelse av byrommet.

Sirkulasjon - Storgata

Gågate fra havna til Glasshuset

- Gågata i Bodø starter ved havna mellom Stormen og SAS hotellet. En generøs gate med bytrær og Glasshuset som fondmotiv.
- Om vinteren har lysmastene midlertidig sesongbelysning for å skape atmosfære.
- Langs første del av gaten står master med spotter.

Mai 2018. Foto Kristin Bredal

Januar 2023. Foto Zenisk

Sirkulasjon - Storgata

Gågate fra Glasshuset til havna.

- Bilder viser Storgata med utsikt fra Glasshuset. Gågata strekker seg som langsgående akse fra fra Molohavna til Bankgata gjennom Glasshuset og torget.
- Aksen har ypperlige eksempler på arkitektur fra ulike tidsepoker. Nyere arkitektur (Stormen) og gjenreisingsarkitektur (Norøna hotell), samt Glasshuset som eksempel på 80-tallarkitektur.
- Gaten er bred med beplantning
- Fra Sandgata til Professor Schyttes gate står dobbeltarmet Noral lysmast på begge sider av gaten.
- Julebelysning lager «tak» over gaten.
- Snø lagres i midten av gaten.

Sirkulasjon - Storgata

Gågata øst for Glasshuset

- Lys fra butikkvinduer og baldakiner langs gågata.
- Glasshuset er fondmotiv som inviterer inn og gjennom.
- Denne delen av gågata oppleves uoversiktlig.
- Denne delen av gaten oppleves uryddig både på dag- og kveldstid.

Utsikt fra Glasshuset mot Bankgata

Utsikt mot Glasshuset

Sirkulasjon - Storgata

Gågate fra Glasshuset til Rådhusgata

- Ennå lenger øst mot Rådhusgata er gaten mer tydelig som gågate.
- Lys fra aktive 1 etasjer.
- Gatetrær med glødende kupler med varmt lys skaper fokus. Lys i trær skaper stemning
- Varme farget fasader som er tydelig om dagen forsvinner i mørket.
- Oppholdssoner med benker.

Utsikt fra Rådhusgata

Sirkulasjon - Storgata

Gågate møter Bankgata

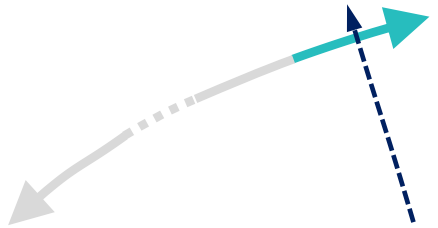

- Trafikk-preg med brede kjørefelt.
- Funksjonelt gatelys på høye master plassert på overside av gaten
- Aktive 1. etasjer skaper tydelighet langs gateplan.
- Om vinteren blir Anna Benoni-parken borte.
- Det er ikke intuitivt at Bankgata leder videre til togstasjonen.
- Her er det tydelig at bil er over fotgjengere i hierarkiet. Hvor er det plass for sykkel?

Sirkulasjon - Bankgata

Fra Storgata til Campus

- Trafikk-preg, men fortau som er tydelig avgrenset fra gate.
- Funksjonelt gatelys plassert på vestside av gaten
- Færre aktive 1. etasjer
- Lys fra innganger gir lys til fortau
- Anna Benoni-parken ligger i mørke om kvelden. Den har belysning fra lave pullerter som så vidt stikker opp over snøen.

Campus Aspmyra

Gjennomfart Bankgata - Hålogalandsgata

- I dette området med mye sirkulasjon av gående, syklende og kjørende.
- Det er mulig å stramme opp og tydeliggjøre hierarki for alle som ferdes.
- I dette hierarkiet bør sykkel og gange prioriteres øverst.
- Belysning for parkering er utflytende og tilfeldig. Med mer lys for parkering enn for ferdsel på sykkel.

Sirkulasjon - Torvgata

Tverrgående hovedakse

Hoved gangakse fra sjøfront og Storgata, opp i byen. Her er det en slak bakke opp mot rådhustårnet somer fondmotiv.
Flott akse med kunst, oppholdssoner og gatetrær.
Gir et ulikt inntrykk i hvert kvartal. Flottest fra Storgata og Dronningensgate.

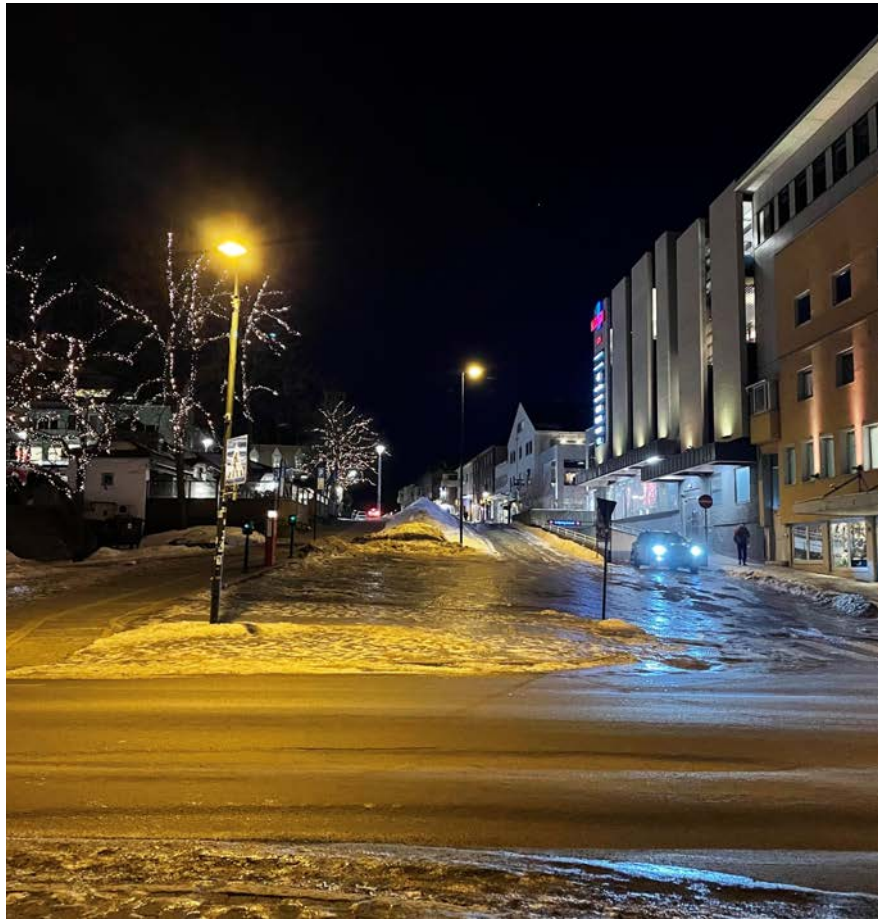

Farger

Torvgata

Fargerike fasader som gir tydelig identitet om dagen er lite synlige i mørket

Landemerker - visuelle holdepunkter

Rådhuset i Bodø

- Rådhuset og Domkirken ligger på det høyeste punktet i Bodø sentrum. Begge er tegnet av Blakstad/Munthe Kaas og bygget etter krigen som en del av gjenreisingen.
- Rådhusets tårn er fondmotiv i utsikten opp langs Torvgata.
- I kveldsbildet ser vi at siste del mellom Dronningens gate og Kongens gate har fått høye tekniske lysmaster for veilys. Disse blokkerer utsikt til tårnet.

Landemerker - visuelle holdepunkter

Bodø domkirke

- Bodø Domkirke er et av Norges ypperste eksempler på gjenreisingsarkitektur.
- Bygget er et visuelt holdepunkt og landemerke i Bodø, og utgjør sammen med rådhuset en framtredende del av Bodø sin identitet.
- Bygningskroppen har fasadebelysning som på en god måte framhever volum, men framstår svak fordi gatene rundt har mye lys.
- Tårnet har ikke egen belysning.

Landemerker - visuelle holdepunkter

Domkirken og Bymuseet

- Gatene rundt kvartalet som inneholder Bodø Domkirke og Bymuseet, er brede og har mye lys med bredstrålende optikk.
- Bymuseet med sine varme fasader forsvinner om kvelden.

Bodø bymuseum

Landemerker - visuelle holdepunkter

SAS-hotellet og Stormen

- SAS hotellet er et ikonisk bygg med mørke fasader som ved siden av den hvite Stormen markerer inngangen til byens viktigste akse; Storgata.
- Andre veien ser vi båthavna, Moloen og Molobyen mot vest.
- Om kvelden er det først og fremst lysskiltet og vinduer som er synlig på SAS-hotellet.
- Stormen tegnes tydelig i lang utsikt.

Landemerker - visuelle holdepunkter

Stormen bibliotek og kulturhus

Åpne fasader mot vest og havna. Fasaden oppleves mer lukket i første del mot Storgata. Hvitt ikonisk.

Parker

Rådhusparken

- Rådhusparken en grønn lunge som knytter an sentrum mot boligområder. Parken har mye gjennomgangstrafikk.
- Parken har fått ny utforming med ny belysning fra spotter montert på mast.
- Lysmåling viser 200 lux på bakken inne i parken. På snø blir dette mye lys som gjør at omkringliggende bygg virker mørke.

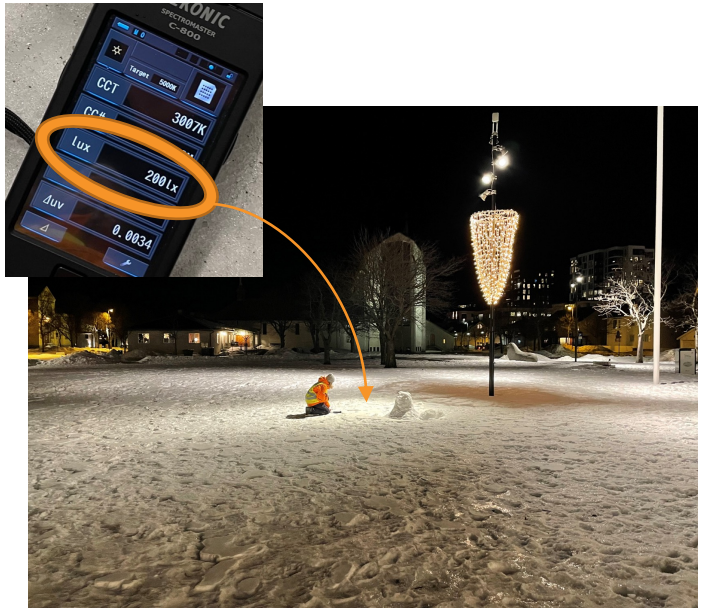

Ikoniske kjennetegn i Bodø

Toldkammer

- Jugendstil i Bodø er representert med Toldkammeret.
- Eiendommen ligger i tett sentrumsbebyggelse og er blant de få som står igjen etter bombingen under krigen. Den opprinnelige kontakten med sjøen er begrenset av senere utfyllinger. Med i fredningen er hele tomten inkl. fortauet helt ut til kjørebanen i gatene rundt. (tekst fra Kulturminnesøk)

Ikoniske kjennetegn

Norrøna hotell

Norøna Hotell er en arkitektonisk perle med lang historie i Bodø. Bygget er nylig restaurert til leilighetshotell med nyrestaurerte fasader. Lysskiltet over inngangen er ikonisk og en del av Bodø sin urbane identitet.

Ikoniske kjennetegn

Plysjbyen

Plysjbyen, som ligger nær sentrum, er bygd i løpet av en relativt kort periode, i årene fra 1916 fram til tidlig på 1950-tallet. Området var et typisk middelklasse strøk. Plysjbyen er historiske arkitektur fra før krigen.

Eksisterende belysning

Observasjoner

Eksisterende belysning

Utstyr

Eksisterende utstyr i Bodø består av:

- Nyere utstyr er funksjonelt gate/veilys på høye (6-9m) master. Mye av funksjonsbelysningen for gatene har bredstrålende veioptikk for å lyse opp mer enn selve gaten.
- Eldre utstyr er miljøskapende glødende belysning i delvis dekorativ utforming med utrangerte lyskilder.
- Mange stilarter og varierende teknisk kvalitet.

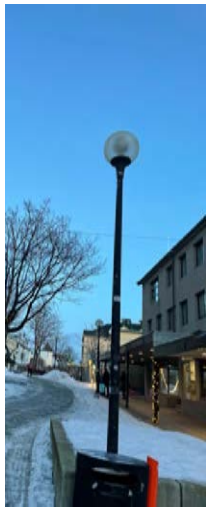

Eksisterende belysning

Lysende skilt

Det er få lysende skilt i Bodø. Dette er en sterk og god kvalitet i Bodø.
Lysende skilt tar oppmerksomhet og fokus, ofte med intense lyskilder. Omfang, størrelse og lysintensitet bør reguleres.

Begge disse skiltene er ikoniske og viktige for Bodø sin identitet. Likevel kan Intensitet, fargebruk og størrelse evalueres.

Lysende skilt på fasade som er godt integrert uten å ta over byrom.

Eksempel på god plassering som bånd over 1.etasje

Eksisterende belysning

Fasadebelysning

- Flere bygg i Bodø sentrum har fasadebelysning.
- De fleste er utført med lys festet over første etasje som lyser oppover.
- Noen steder er lyst jevnt fordelt andre steder er det mer grafisk. Noen steder er det farget lys på fasader.
- Utfordring med denne tekniske løsningen er at mye lys oppover skaper lysforurensing. I tillegg samles snø og is oppå armatur og hindrer/ demper lyset.

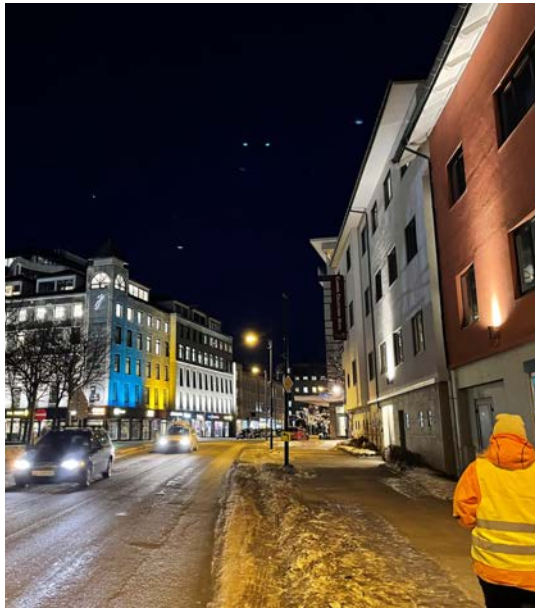

Eksisterende belysning

Strølys på fasader og inn vinduer

Funksjonsbelysning fra gatelys lyser bredt og omfangsrikt fra høye master. Flere steder gir gatelys uønsket strølys på fasade og inn vinduer i private boliger.

Skygge fra fotografen på boligfasaden fra gatelys

Skygge fra mast på fasaden fra gatelys

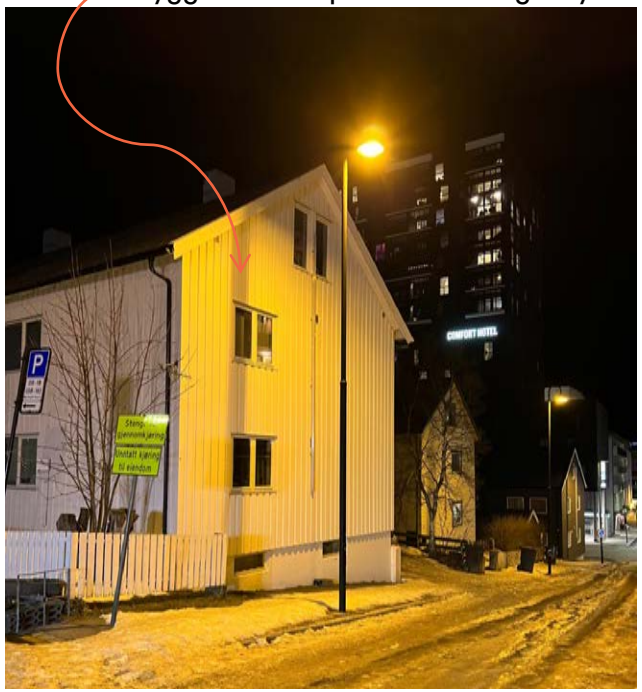

Strølys på fasade fra gatelys

Eksisterende belysning

Privat belysning

Noen steder er det unødvendig mye lys fra private og kommersielle. Dette skaper ubalanse. Der det er mye lys virker omkringliggende områder mørke.

Under parkeringstak er det endel høyere intensitet sammenlignet med lysnivå på gaten. Dette gir høy luminanskontrast og gjør at gaten oppleves mørk.

Nye bygg med intense lyskilder

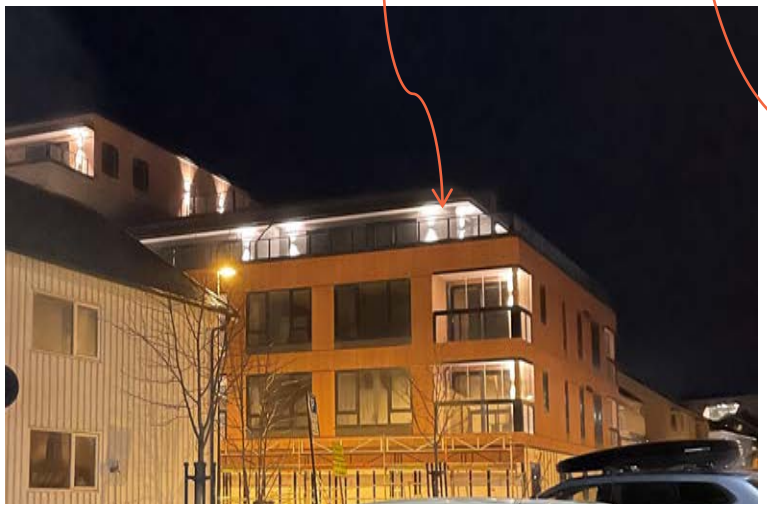

Privat belysning

Blikkfang og blending

Privatbelysning er noen ganger mer intens enn nødvendig.

Eksisterende belysning

Gatelangs i Bodø

Bredstrålende gatelys fra høye master dominerer i bolig-gater i Bodø

Eksisterende belysning

Når du går på Moloen

En enkelt lyskilde kan forstyrre utsikten

Eksisterende belysning

Når du går på Moloen

Lysnivå og jevnhet kan reduseres. Armatur bør ha avskjermet lyskilde.

En enkelt avskjermet lyskilde på hver fasade, litt høyere opp i mønet, ville gi bedre rytme og miljø

Utsikt

Panorama fra Moloen

Ytterst på Moloen kan få være mørk for å få ennå bedre utsikt over byen.

Storbyen Bodø ser imponerende ut fra Moloen

Utsikt

Fra Kaikanten mot Jernbanen og Rønvika

- Området rundt jernbanen og havna framstår som industrielt med mye lys.
- Det kan oppleves unaturlig å gå videre vestover mot jernbanen fra Snippen og havnepromenaden dersom du ikke er kjent.
- Området er lite tilrettelagt for gående og syklende og det er få visuelle holdepunkter å orientere seg etter.

Utsikt

Panorama fra Rønvika

Klima

Belysning som er utfordrende i Bodø

Ikke alle løsninger egner seg i arktisk klima

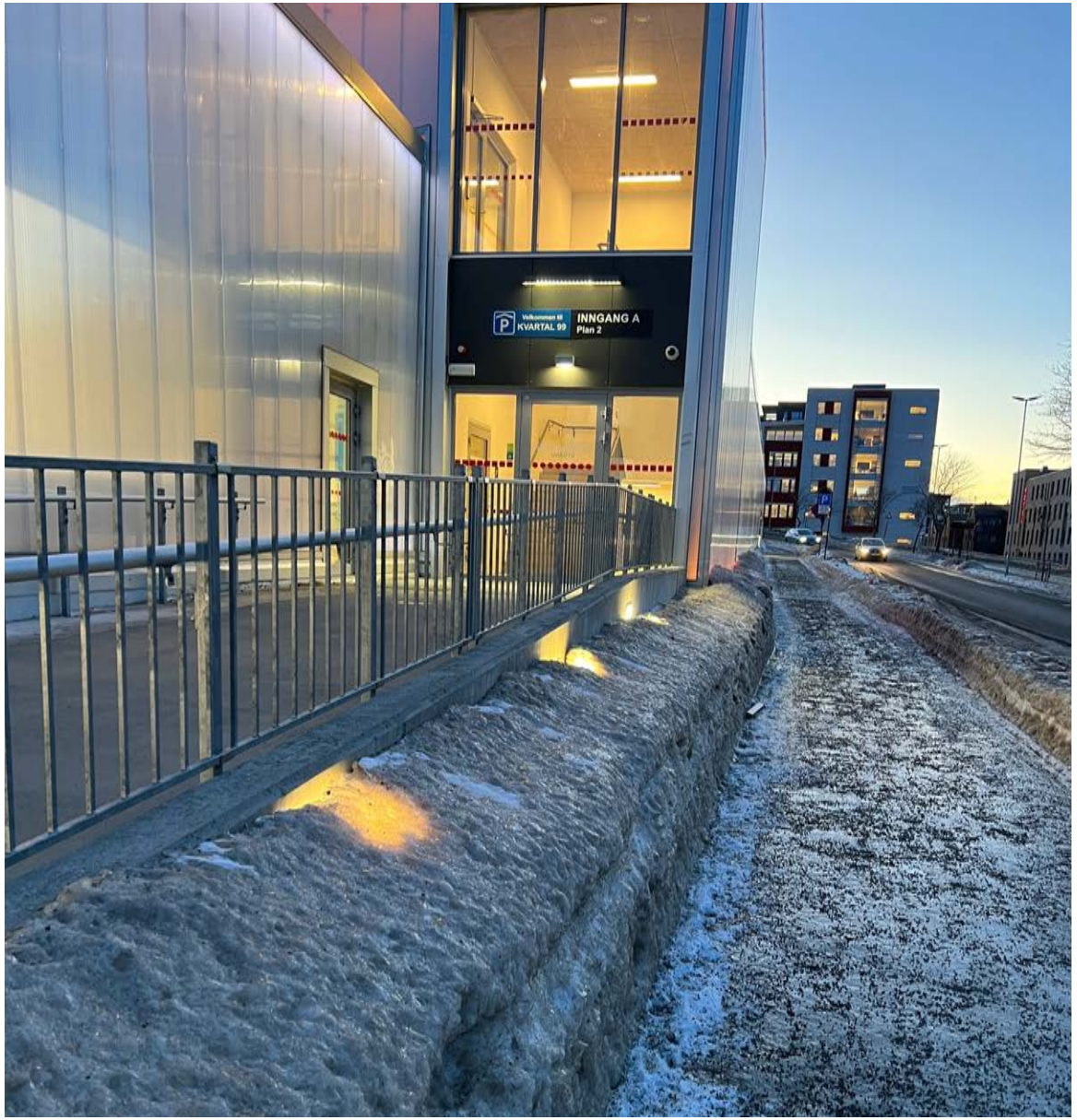

Vedtatte planer i Bodø

Planer som ligger til grunn for byutvikling

Kommuneplanens arealdel 2022-2034
Planbeskrivelse
https://bodo.kommune.no/getfile.php/1363756-1656434827/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Kart%20og%20arealplaner/Arealplaner/Kommuneplan/KPA%202022%20-%202034/Vedtak/KPA%202022%20-%20Planbeskrivelse%2009.05.2022%20-%20oppdatert%20etter%20vedtak.pdf:

Arealdel:
https://bodo.kommune.no/getfile.php/1360610-1653046789/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Kart%20og%20arealplaner/Arealplaner/Kommuneplan/KPA%202022%20-%202034/Vedtak/KPA%202022%20-%20Bestemmelser%20og%20retningslinjer%2009.05.2022.pdf

Temaplan for Kulturminner i Bodø
https://bodo.kommune.no/getfile.php/1316469-1566906594/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Kart%20og%20arealplaner/Arealplaner/Kommuneplan/KPA%202018-2030/Kulturminner_sentrum_Temaplan.pdf

Handlingsplan for parker og byrom i Bodø:
https://bodo.kommune.no/getfile.php/1334662-1592571118/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Kart%20og%20arealplaner/Arealplaner/Temaplaner/Handlingsplan%20for%20parker%20og%20byrom/Handlingsplan%20for%20parker%20og%20byrom%20i%20Bod%C3%B8%20sentrum%202020-2030%20-%2028.4.2020.pdf

Utformingsplaner for 5 parker i Bodø:
https://bodo.kommune.no/getfile.php/1326761-1580455571/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Kart%20og%20arealplaner/Arealplaner/Planprosesser/2020/Handlingsplan%20for%20parker%20og%20byrom/Utformingsplaner%20for%20fem%20parker%20og%20byrom%20i%20Bod%C3%B8%20-%20plankart.pdf

Formingsveileder for Svenskebyen
https://bodo.kommune.no/getfile.php/1344502-1619163244/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Kart%20og%20arealplaner/Arealplaner/Svenskebyen/Formingsveileder%20for%20deler%20av%20Svenskebyen.pdf

Kommunedelplan for sykkel 2018-2025
https://bodo.kommune.no/getfile.php/1313587-1563773170/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Kart%20og%20arealplaner/Arealplaner/Kommunedelplan/KDP%20Sykkel%202018-2025/Kommunedelplan%20for%20sykkel%202018-2025.pdf

ZENISK

ZENISK as | Dronningens gate 22 | 0154 Oslo | Norge | t: +47 90 15 16 68 | www.zenisk.no | post@zenisk.no